

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2018. május 23.

FILOZÓFIA

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2018. május 23. 14:00

Időtartam: 180 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Fontos tudnivalók

- A feladatokat figyelmesen olvassa el, és pontosan értelmezze! A kifejtés során a témától ne térjen el!
- A feladatok megoldási sorrendje tetszőleges.
- A feladatok megoldásához kizárólag a feladatlapon megadott szövegek használhatók.
- Esetleges javításaihoz (kifestő, korrektor helyett) áthúzást alkalmazzon! Csak az egyértelmű javítás fogadható el.

A rész (30 pont)

1. feladat

Párosítsa az alábbi fogalmakat és meghatározásokat! Írja be a fogalmak mellé a meghatározások betűjelét!

Fogalmak	Meghatározások
szillogizmus	
idea	
arkhé	
a priori	
logosz	
metafizika	
racionalizmus	
szkepticizmus	
egzisztencializmus	
szubsztancia	

- A) Örök, változatlan létező Platón szerint.
- B) Olyan létező, amely létében nem szorul más létezőre.
- C) Kezdet, elv; az a minőség, elem vagy erő, amelyből létrejött a világ.
- D) Az értelem, a törvény, amely a világ lényegének tekinthető Hérakleitosz szerint.
- E) A fizikán túli létezőkkel foglalkozó tudomány.
- F) A világ megismerésében az érzéki tapasztalatokkal szemben az értelem szerepét kiemelő szellemi irányzat.
- G) A tapasztalást megelőző ismeret.
- H) A személyiség problémáit, a szabadság kérdését előtérbe állító, az egyéni lét lehetőségeit és kötelezettségeit kutató modern filozófiai irányzat.
- I) A megismerésben a bizonyosságot tagadó szellemi irányzat.
- K) Logikai következtetési séma, amely két premisszából és egy konklúzióból áll.

10 pont	
---------	--

2. feladat

Döntse el, hogy az alábbi állítások melyik filozófushoz társíthatók! Írja be az állítások számát a megfelelő filozófus neve mellé! (Egy filozófushoz több állítás is tartozhat!)

Platón	
Arisztotelész	
Descartes	
Kant	

1. Az analitikus ítéletek esetében az alany fogalma magában foglalja az állítmány fogalmát.
2. Az eszményi állam akkor valósulhat meg, ha a filozófusok veszik át a hatalmat, vagy az állam irányítói válnak filozófusokká.
3. A szkeptikusok módszerét használta éppen a szkeptikus alaptézis megcáfolására.
4. A létezőket az anyag és a forma kettőssége határozza meg.
5. Minden tudásunk a tapasztalattal veszi kezdetét, de nem feltétlenül onnan ered.

5 pont	
--------	--

3. feladat

Kik írták az alábbi filozófiai műveket? Írja a műcímek mellé szerzőik nevét!

Summa Theologiae .....
Elmélkedések az első filozófiáról .....
A tiszta ész kritikája .....
Logikai-filozófiai értekezés .....
Így szólott Zarathustra .....

5 pont	
--------	--

4. feladat

Döntse el, hogy az alábbi állítások igazak vagy hamisak! Írjon X jelet a táblázat megfelelő oszlopába!

Állítások	Igaz	Hamis
Platón azt tanította, hogy az ember lényege szerint „res extensa”, azaz kiterjedt lény.		
Platón szerint a fizikai világ jelenségeinek van valóságos létük.		
Arisztotelész szerint az egyedi dolgok részesülnek az ideákból.		
Descartes-nál fontos filozófiai probléma a megismerés bizonyosságának kérdése.		
Descartes a „filozófia első elvét” keresve jutott el a cogito ergo sum tételhez.		
Descartes-nál a kétely mint módszer az igazság megtalálásáért született.		
Descartes azt tanította, hogy a megismerésben elsődleges a tapasztalat.		
Descartes-nál a dolgok kétféle véges szubsztanciára vezethetők vissza.		
Kant szerint erkölcsös az, ami boldoggá tesz.		
Kant emelte be a filozófiába az Übermensch fogalmát.		

10 pont	
---------	--

B rész (70 pont)

Szövegértelmezés, reflektálás

(feladatonként 35 pont, két feladat megoldását várjuk)

Fejtsen ki a három esszékérdés közül **kettőt** a megadott szövegrészek felhasználásával! Reflektáljon (írjon önálló véleményt) a szövegben megjelenő filozófiai problémákra! Az esszé terjedelme ne haladja meg a másfél-két oldalt!

1. Elemezze Platón tanulásról alkotott felfogását!

(Megadott műrészlet: Platón: *Menón*)

2. Mutassa be, hogy Arisztotelész mi alapján tartott egyes kormányformákat jónak, másokat pedig rosszaknak!

(Megadott műrészlet: Arisztotelész: *Politika*)

3. Hogyan értelmezte Szent Ágoston a szabadság fogalmát?

(Megadott műrészlet: Szent Ágoston: *A szabad akaratról*)

1. szövegrészlet

Platón: *Menón*

SZÓKRATÉSZ Ha tehát a lélek halhatatlan, és többször született, és minden dolgot látott, ami itt, és ami a Hadészban van, semmi sincs, amit meg ne tanult volna; így hát nem csoda, hogy az erényre és más dolgokra is vissza tud emlékezni, melyekről azelőtt tudomása volt. Minthogy pedig az egész természet rokon vele, és a lélek eleve megtanult mindent, nincs semmi akadály a annak, hogy aki egyvalamire visszaemlékezik, amit tanulásnak neveznek az emberek, az rátaláljon az összes többire is, ha bátor az illető, s nem fárad bele a kutatásba. Mert a kutatás és a tanulás teljes egészében nem más, mint visszaemlékezés. Így hát nem kell arra a cseles okoskodásra hallgatnunk: mert tétlenné tenne bennünket, s az elpuhult emberek szívesen is hallgatják, emez viszont szorgoskodásra és kutatásra buzdít bennünket; azért hát én elhiszem, hogy igaz, s azt akarom kutatni veled együtt, hogy mi az erény.

MENÓN Igen, Szókratész. De miképpen gondolod azt, hogy nem tanulunk, hanem amit tanulásnak nevezünk, az visszaemlékezés? Meg tudsz-e tanítani rá, hogy ez így van?

SZÓKRATÉSZ Már az imént is mondtam, Menónom, hogy agyafűrt fickó vagy; s most azt kérdezed, meg tudlak-e tanítani téged, én, aki azt mondom, hogy nincs tanítás, csupán visszaemlékezés —, hogy ezáltal olyan látszatba kerüljek, mintha ellentmondanék saját magamnak.

MENÓN Nem, Zeuszra, nem ilyen szándékkal mondtam, Szókratész, hanem megszokásból; ha tehát be tudod valahogy bizonyítani nekem, hogy úgy van, ahogy mondd, bizonyítsd be.

SZÓKRATÉSZ Ez nem könnyű ugyan, mégis iparkodni fogok, a te kedvedért. De hívj csak ide egyet szolgálid népes csapatából, amelyiket épp akarod, hogy rajta bizonyítsam be neked.

MENÓN Kész örömmel. Gyere csak ide!

SZÓKRATÉSZ Görög, és beszél görögül?

MENÓN Nagyon jól, a házamban született.

SZÓKRATÉSZ Figyelj tehát, milyen benyomást tesz rád: visszaemlékszik-e, vagy tanul tőlem?

MENÓN Nagyon figyelek.

SZÓKRATÉSZ Mondd hát meg nekem, fiú, tudod-e, hogy ez egy négyszög?

FIÚ Igen, tudom.

SZÓKRATÉSZ Tehát van olyan négyszög, melynek összes oldalai, ezek itt, egyenlők, mind a négy?

FIÚ Van hát.

SZÓKRATÉSZ S ugye ezek a közepét átvágó vonalak is egyenlők?

FIÚ Igen.

SZÓKRATÉSZ Nemde egy ilyen sík nagyobb is lehet meg kisebb is?

FIÚ Hogyne.

SZÓKRATÉSZ Ha tehát ez az oldala két lábnyi lenne, és emez is kettő, hány lábnyi lenne az egész? Így gondold végig: ha ez két lábnyi lenne, emez pedig csak egy, nem egyszer két lábnyi lenne a sík?

FIÚ De igen.

SZÓKRATÉSZ Minthogy azonban ez is két láb, nem kétszer kettő lesz?

FIÚ Annyi lesz.

SZÓKRATÉSZ Tehát kétszer két lábnyi?

FIÚ Igen.

SZÓKRATÉSZ És mennyi kétszer két láb? Számítsd ki, és mondd meg!

FIÚ Négy, Szókratész.

SZÓKRATÉSZ Ugye lehet egy másik ilyen, kétszer ekkora sík is, és annak is lehet egyenlő minden oldala, mint ennek?

FIÚ Igen.

SZÓKRATÉSZ Tehát hány lábnyi?

FIÚ Nyolc.

SZÓKRATÉSZ Nos hát, próbáld megmondani nekem, mekkora ennek minden egyes oldala? Mert ennek itt két lábnyi; akkor a kétszeresének mekkora?

FIÚ Világos, Szókratész, hogy a kétszerese.

SZÓKRATÉSZ Látod-e, Menón, hogy én nem tanítom ezt a fiút semmire sem, hanem mindenről csak kérdezem? És most azt hiszi, hogy tudja, mekkora az az oldal, amelyből a nyolc lábnyi sík keletkezni fog. Vagy nem így gondolod?

MENÓN De igen.

(Platón összes művei I. Budapest: Európa Kiadó, 1984, 673–677. o.)

2. szövegrészlet

Arisztotelész: *Politika*

Nyilvánvaló tehát, hogy igazság szerint az a helyes alkotmány, amely a közérdeket tartja szem előtt; valahány pedig csupán a vezetők érdekét tekinti, az mindig hibás, és eltér a helyes alkotmánytól, mivel zsarnoki, holott a városállam szabad emberek egyesülése.

Ezen megállapítások után folytatólag az alkotmányformákat vizsgáljuk meg, hogy hányféle van és melyek azok; elsőként a helyeseket, mert ha ezeket meghatároztuk, felismerhetővé lesznek a korcs formák is. Mármost, amennyiben az alkotmány ugyanazt jelenti, mint a kormányzás, ez pedig a városállamban a legfőbb hatalom, akkor a hatalom szükség szerint lehet egy ember, néhány vagy sok személy; ha az az egyetlen ember, azok a néhányan, vagy sokan a közérdek szerint uralkodnak, keletkeznek szükségképpen a helyes alkotmányok; azok meg, melyek amaz egyetlen ember, ama néhány, vagy sokak érdekéhez igazodnak, a korcs formák. Mert hiszen vagy nem kell polgárnak neveznünk azt, aki abban részt vesz, vagy pedig részesednie kell az előnyökben is. Szokás szerint azt a monarchiát, amely a közérdekre tekintettel van, királyságnak, azt a kormányzatot, amely keveseknek, de egynél többnek adja a hatalmat, arisztokráciának nevezzük (akár azért, mert itt a legjobbak uralkodnak, akár mert benne minden úgy történik, amint a városállam és annak tagjai szempontjából a legjobb); végre mikor a nép gyakorolja az államhatalmat a közjó érdekében, azt valamennyi alkotmány közös nevével politeiának nevezzük. (S ez rendjén is van: mivel lehetséges, hogy egy vagy néhány ember erényeivel kitűnik; de ha számuk nagyobb, ez már nehéz annak, aki az erény szempontjából a tökéletességet akarja elérni, s még leginkább a harciasságtól várhatjuk ezt, mert hiszen ez szokott a tömegben megnyilvánulni; ezért az ilyen alkotmányban a legfőbb hatalmat a harcosok gyakorolják, s mindazok részesülnek benne, akiknek kezében fegyver van.) Az említett alkotmányok korcs alakjai pedig: a királyságé a türannisz (zsarnokság), az arisztokráciáé az oligarchia, és a politeiáé a demokrácia. A türannisz olyan monarchia, mely csak az egyeduralkodó érdekéért van, míg az oligarchia a vagyonosok, a demokrácia pedig a vagyontalanok érdekéért: a közösség érdekéhez egyikük sem igazodik.

(Arisztotelész: Politika Budapest: Gondolat Kiadó, 1984, 146–147. o.)

3. szövegrészlet

Szent Ágoston: *A szabad akaratról*

Istennek, a világ irányítójának legigazságosabb döntése szerint ama első házasságból tudatlanságban, erőtlenségben és halandóságra születünk, minthogy ama első pár is bűne miatt tévelygésbe, szükségbe és a halálba zuhant; így már az ember születésében eredendően Isten büntető igazságossága mutatkozik meg, fejlődésében pedig megszabadító irgalmasság. Mert az első embert megfosztotta a boldogságtól, de a termékenységétől nem, s így ennek utódai a maguk nemében testiségük és halandóságuk ellenére is a föld díszére és ékességére válnak.

Az viszont nem lett volna méltányos, ha az ember önmagánál jobbat nemzett volna. Ahhoz azonban, hogy az utódok Isten felé forduljanak, s így elkerülhessék a rájuk szabott ítéletet, mely az első ember Istentől való elfordulásából hárul rájuk, akaratukat nem elegendő nem akadályozni, hanem támogatni is kellett. A világ teremtője ezáltal is megmutatta, milyen könnyen megmaradhatott volna az ember – ha akart volna – abban az állapotban, amelyben megteremtette: hiszen utódai még túl is tudtak jutni azon, aminek születtek.

Továbbá, ha Isten egyetlen lelket teremtett, s az összes utána született ember lelke ebből származik, elmondhatja valaki magáról, hogy nem vétkezett az első emberrel együtt? De ha minden egyes születendő emberben újraszületik a lélek, akkor az egyáltalán nem visszás, sőt a tökéletes rendezettség jele, hogy a vétkes előd a felelős az utód természetéért, a derék utód viszont kiérdemli az előd természetét.

Mi abban a méltatlan, hogy a teremtő úgy akarta megmutatni, sőt kitüntetni a lélek méltóságát a testi teremtményekkel szemben, hogy az egyik felemelkedése azon a fokon kezdődhet el, ameddig a másik süllyedt? Amikor az első bűnös lélek eljutott a tudatlanságig és az erő hiányáig, ezt joggal nevezhetjük büntetésnek, mert a büntetés előtt jobb volt.

Ha az utána születő lélek oly állapotban kezdi el életét, mielőtt még vétkezett, sőt élt volna, amilyenné a másik lett bűnös élete során, ez sem csekélység, s ezért köszönetet kell mondani teremtőjének; mert már születése és életének kezdete is jobb, mint egy mégoly tökéletes test. Mert már az is több a közepszerű jónál, hogy lélek, és természeténél fogva felülmúl minden testet, de ezenfelül az is módjában áll, hogy a teremtő segítségével nemesebbé tegye magát, és buzgó istenfélelemmel mindazokat az erényeket elsajátítsa és magába olvassza, amelyektől a kínzó erőtlenség és a vak tudatlanság megfosztotta.

Ha ez így van, a születendő lélek számára az erő és a tudás hiánya nem a bűn büntetését, hanem a továbbhaladásra való buzdítást és a tökéletesedés kezdetét jelenti. Mert nem kis dolog, hogy mielőtt bármiféle érdemeket szerezhetett volna, az ember megkapja a természetes ítélőképesség adományát, melynek segítségével a bölcsességet a tévelygés, a nyugalmat pedig a fáradozás elé tudja helyezni, s így e javakra nem születése, hanem erőfeszítései révén tehet szert. Ha ezt nem akarja megtenni, joggal tartják majd bűnösnek, mert nem használta fel jól a ráruházott képességet.

Bár tudatlanul és erőtlenül született, semmilyen szükségszerűség nem kényszeríti rá, hogy megmaradjon ebben az állapotban. Az ilyen lelkeknek azonban csupán a mindenható Isten lehetett a teremtője; ő hozza létre őket, mikor még nem is szeretik, s ő tökéletesíti őket, ha már szeretik, s ő ad létet a nem létezőknek, azoknak pedig, akik szeretik őt, mert általa vannak, boldogságot.

Avagy talán Isten rejtekében már léteznek a lelkek, s őket küldi le, hogy a születendő emberek testét meglelkesítsék és irányítsák. Ezeknek az a feladatuk, hogy a bűnbeesés büntetéséből: az első ember halandóságából született testet jól irányítsák, az erények segítségével megtisztítsák,

s törvényes és jól rendezett szolgálatot szabjanak ki rá, hogy ezáltal az elrendezésnek megfelelően és a maga idején helyet biztosítsanak számára is az égi halhatatlanságban.

Ha azután belépnek e világi létükbe és felöltik halandó tagjaik terhét, többé már nem emlékeznek előző életükre s magukra veszik létük fájalmait: ebből származik a tudatlanság és a tehetetlenség. De ami az első ember számára a halál büntetése volt, és a lelket nyomorúságba taszította, az ezek számára annak a szolgálatnak a kapuja, melynek révén újra meg tudják szerezni testük romolhatatlanságát.

A tudás és erő hiányát csak azért nevezzük bűnnek, mert ezeket az első bűnösből származó test hozza létre a hozzákapcsolódó lelkekben, de sem nekik, sem a teremtőnek nem lehet bűnül felróni.

Mert ő megadta annak képességét, hogy a fáradságos feladatok idején helyesen cselekedjünk, és a feledés vakságában megmutatta a hit útját, és ítélőképességet kölcsönzött, melynek révén minden lélek belátja, hogy haszon nélküli tudatlanságából a tudás felé kell igyekeznie, és szüntelenül szorgosan kell fáradoznia, hogy a helyes cselekvéshez szükséges erő hiányát le tudja győzni. Mindehhez a teremtő segítségéért és támogatásáért kell köszönetet mondania: ő utasítja és irányítja a próbálkozót a külső törvény és a szív buzdító belső hangja segítségével, és a boldog ország dicsőségét azok számára készíti elő, akik győzelmet arattak afölött, aki az embert a rosszra való csábítással eme nyomorúságba taszította és legyőzte.

(Szent Ágoston: A szabad akaratról Budapest: Európa Kiadó, 1989, 238–242. o.)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

	pontszám	
	maximális	elért
A) Filozófiatörténeti ismeretekre vonatkozó kérdéssor	30	
B) Szövegértelmezés, reflektálás		
1. feladat	35	
2. feladat	35	
Összesen (B)	70	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma	100	

_____ dátum

_____ javító tanár

	pontszáma egész számra kerekítve	
	elért	programba beírt
A) Filozófiatörténeti ismeretekre vonatkozó kérdéssor		
B) Szövegértelmezés, reflektálás		

_____ dátum

_____ dátum

_____ javító tanár

_____ jegyző